

NICOLAE DABIJA ȘI VALERIAN DOROGAN
ctitori ai monumentului *OBÂRȘIA MIORIȚEI*

Constantin Tudose
Etnograf, c. Cașin, jud. Bacău

Două personalități distincte ce ne-au trecut pragul porților cu trei stâlpi și acoperiș, împreună. Ne-au cinstit cu gândurile curat românești și sufletele iubitoare, strămoșeasca vatră a satului Cașin, de la

poalele Carpaților.

Pe ambii i-am cunoscut încă de la ediția a IX-a a manifestării „*Cucuteni 5000 Redivivus: științe exacte și mai puțin exacte*”, din anul 2014, desfășurată la Chișinău. Cu acea ocazie, la una dintre secțiuni, a fost prezentată și cartea despre Cașin și cășuneni: „*Porțile de lemn ale satului, Porțile sufletului*”. Am reținut de atunci câteva remarci ale celor doi. Astfel, academicianul Nicolae Dabija ținându-mi la piept lucrarea, a spus în plenul lucrărilor că „[...] este o carte monumentală a românismului”. Confratele său, Valerian Dorogan, m-a luat pe după umeri zicându-mi: „*Tare trebuie să fie grozav satul acesta, pe care-l arăți dumitale în carte, oare am să-l văd și eu vreodată?*”

A vrut Dumnezeu de l-au văzut, și nu numai o dată, iar pentru prima oară, sâmbătă, 15 august 2015, cu ocazia „*Zilelor Satului Cașin*”. Dimpreună cu cercetătorii etnografi, universitarii, oamenii de cultură și oficialii prezenți, cei doi au vizitat centrul etnografic, unde au putut admira obiecte, unelte ce țin de prelucrarea tradițională a lemnului precum și frumuseți textile realizate de harnicele cășunence (fig. 1).

Am plecat cam pe fugă, dintre exponatele dragi nouă și mult apreciate de vizitatori, dar programul ne impunea un anumit ritm ce trebuia musai susținut. Urma să mergem pe o uliță a satului, unde se aflau

multe porți de lemn cu trei stâlpi și acoperiș, lucrare țărănească devenită faimă a satului.

Fig. 1. Obiecte prezentate în centrul etnografic, c. Cașin.

Spre lauda lor, mai bine spus, spre marea laudă și cinste a lor, toți, dar absolut toți cei întrebați dacă ne primesc în curtea lor, si-au deschis porțile și sufletele în acest demers nemaivăzut și nemaiauzit în satul nostru. S-au muncit harnicele cășunence, s-au zdruncinat făloșii cășuneni și a ieșit superb, peste toate speranțele sau cum s-or mai fi numit nădejdlile din zecile de mii de gânduri ale noastre.

Omeniți de cășunenii trăitori pe acea uliță, cei doi, împreună cu toți oaspeții, iarăși au fost „*luați pe fugă*” și duși așijderea la „*Parada*

căruțelor cu coviltir”. Manifestare unică în România, această dovadă de prețuire a actualei generații față de vrednicii înaintași cărauși, se ținea și din fericire se mai ține de-a lungul drumului principal ce străbate satul.

Fig. 2. Oaspeții în curțile gospodarilor cășuneni.

Un obol adus de noi, ocupației practicate veacuri la rând de cășuneni, desfășurarea căruțelor cu coviltir a fost mult apreciată de cei de față. Academicianul Nicolae Dabija și confratele său, prorectorul Valerian Dorogan, m-au tras de mânecă zicându-mi: „*Strașnică treabă faceți dumneavoastră aici, nu sunt cuvinte să putem spune mai multe, strășnică treabă faceți, fraților!*”

Am primit cu toții pe „*osteniții*” cărauși la finalul paradei, în fața Primăriei. Iar ca încântarea noastră să fie completă, tot atunci, satul Cașin a fost primit în categoria „*Cele Mai Frumoase Sate ale României*” din care, la acel moment mai făceau parte alte 45 de localități.

Fiind o festivitate, au vorbit și cercetătorii etnografi, uimiți de autenticitatea comorilor acestui sat. Ei au evidențiat valoarea elementelor

etnografice aflate *in situ*, la început de mileniu trei. Surpriză și bucurie mare vedeam pe fețele oamenilor din Cașin.

Împărtășeau

bucuria noastră și

frații din Basarabia. Iată câte ceva din ce ne-a zis cu acea ocazie istoricul, publicistul, poetul, academicianul Nicolae Dabija:

„Marele Nichita Stănescu, când a fost la Chișinău spunea „Am făcut cel mai lung drum din viața mea, ca să ajung de acasă – acasă”. Bine v-am găsit, dragi locuitori ai satului Cașin! Noi aici suntem acasă, chiar dacă am trecut o graniță! Sunt pentru prima dată în satul dumneavoastră și m-am convins de un lucru, sau așa gândesc eu. Dumnezeu când a intenționat să facă Raiul, a făcut o mică repetiție și i-a ieșit Cașinul, cel puțin așa cred eu. Dacă vreți să vedeți cum arată poarta raiului și nu aveți cartea domnului Tudose, iată poarta de aici. Eu cred că la fel de frumos arată. Dar să nu vă mirați că unii de la Cașin pleacă la domnul, înainte de a împlini o sută de ani. Acolo sunt chemați să facă porți la rai. Doresc să le mulțumesc celor care au organizat, îi cunoașteți dumneavoastră, celor care ne-au primit așa frumos în curțile lor și ne-au ospătat! A fost o surpriză minunată ieșirea pe acea uliță. Ne-am convins că ospitalitatea de la Cașin este dumnezeiască față de ce știam noi. N-am mai participat niciodată la o astfel de întâlnire cu satul românesc.

Aici, de la Cașin, a pornit în lume, așa cum spunea romanistul spaniol Luis Cortez, cea mai frumoasă poemă pastorală a lumii, Miorița. Ea a fost auzită pentru prima dată la 1846 de basarabeanul Alecu Russo. Noi am venit acum din Basarabia, o delegație mare să mai culegem o Mioriță. Și am vrea ca această Mioriță culeasă de noi s-o ducem în

Fig. 3. Parada căruțelor cu coviltir.

Basarabia, în care cei trei păstori se împacă și nu conspiră unul împotriva altuia.

Miorița ne aparține deopotrivă, și noi am supraviețuit dincolo de Prut, tot cu Miorița, cu baladele noastre și cu limba română. Vă spuneam că în Basarabia limba română este vie. Ea trăiește. Să ne ajute Cel de Sus și să ne rugăm de o parte și de alta a Prutului, ca între noi și noi să nu mai fie sârmă ghimpată. Să fim o țară așa cum a fost pe timpul lui Ștefan cel Mare, Mihai Viteazu, așa cum a fost la 1918, când primii care au spus «Noi vrem să ne unim cu țara!» au fost basarabienii și împreună au fost. Tot un basarabean, care era mitropolitul Olteniei, Nestor Vornicescu, a spus o frază la un Congres al refugiaților «Nu ne merge bine în țară, pentru că nu am făcut unirea. Să facem unirea și Dumnezeu va face să ne meargă bine! Să facem unirea, dragi prieteni și să vedeți ce bine ne va merge. România și Basarabia să devină o singură țară, așa cum a lăsat-o bunul Dumnezeu!».

Emoționant peste poate a fost discursul academicianului Nicolae Dabija. Rostit acolo în vatra satului Cașin, unde nu s-au auzit până atunci expresii, care să trezească fiori și simțiri patriotice de o așa factură și de la un așa nivel, a stârnit emoție adâncă în rândul cășunenilor adunați lângă poarta de lemn cu trei stâlpi și acoperiș, din centrul satului.

Ne-au cântat și încântat mai apoi „*Haiducii*” din Costești. Fiecare melodie de-a virtuozilor a mers la sufletul celor care îi sorbeau din priviri, pe frații ce-și cântau dragostea, nădejdea și dorul de țara mamă.

S-au încheiat cum nu se poate mai bine ceremoniile din centrul comunei și așa cum am mai spus, n-a fost nici atunci timp să-mi tihnească și să închid în mine pentru ceva clipe binele, fericirea și veșnicia care, după a mea simțire, dădea târcoale prin satul meu natal, atunci în miez de vară, cătând suflete pereche în vatra strămoșească.

Trebuia să mergem, să urcăm la cumpănă de baladă, de unde porneau cele două *drumuri ale oilor*. Unul consacrat, cunoscut foarte mult, scriindu-se îndeajuns despre el și anume cel de pe Valea Șușiței. Celălalt, neștiut, nevorbit, nescris și care se insinua în programul manifestării noastre într-un mod mai mult decât evident, cel de pe Valea

Cașinului. Realizat în premieră cu un așa număr de participanți și de o așa calitate, traseul și etapele respective s-au realizat cumva invers curgerii apelor, dar firească, către o ascensiune de aproape o mie și ceva de metri. Ineditul istorico-mioritic, dificultatea lui pentru mijloacele auto folosite, frumusețea răpitoare a acestuia se împleteau fel și chip în privirea și pe fața participanților. Deasupra și în mintea mea plană, înspăimântător aproape, spectrul ploii. Dătătoare de spor, aceasta la vremea și în locul respectiv, putea să compromită totul.

Și, la munte plouă des și mult, nu-i așa?

Se pornise „*nunta*” și ea trebuia să meargă înainte, așa că am plecat cu sentimentele respective la purtător să bifăm punctul din program intitulat: „*Deplasare în Poiana Zboina, singurul loc de pe harta geografică a României unde se întâlnesc ținuturile celor trei personaje din balada populară Miorița*”.

Din localitatea Scutaru am parcurs un drum forestier destul de bun, cu peisaje de poveste, până la *Poiana Înțărăitoare*, de unde începea traseul de ascensiune, ca să folosesc termeni din turismul montan.

Întâiul popas, care mi-a dat prilejul să am și o primă răsuflare de ușurare, din ciclul spaimă de ploaie, a fost în locul numit „*Masa lu' Vodă*”. Cunoscut, sub această denumire de câțiva oameni de pe Valea Cașinului, dar mai ales de silvicultori, legenda spune că aici făcea popas domnitorul Gheorghe Ștefan în trecerea lui către Transilvania.

Fig. 4. *La Masa lu Vodă spre Monumentul Mioriței.*

Am plecat mai departe, cumva înghesuți, pentru că unele dintre mijloacele de deplasare la care apelasem n-au trecut testul dificilului drum. Continuând traseul pe povârnișul muntelui, am ajuns în Poiana Zboina, loc bun pentru amplasare de stâne, ceea ce s-a și întâmplat de

altfel, în multele veacuri scurse de când păstoritul devenise ocupație de căpătâi pentru trăitorii Văii Cașin. La marginea acestei poieni, surprinzătoare prin întindere dar și prin situarea într-un masiv împădurit, se află Fântâna lu' Ferdinand, unde am zis eu să ne astâmpărăm setea și să ne cinstim un alt ilustru înaintaș.

Regele Ferdinand a fost prezent în acest ținut pe timpul operațiunilor din Primul Război Mondial, când a îmbărbătat de la înălțimea rangului, dar și din toată inima sa, pe ostașii români ce-și apărau glia, chiar dacă luptau împotriva țării sale materne.

Era soare. Îmi trecuse spaima de ploaie și în susurul apei din vârful de munte le-aș fi vorbit mult oaspeților și aș fi stat și eu la popas să-mi răcoresc gura, să-mi astâmpăr setea cu apă și să-mi umplu sufletul de binele și frumosul ce-l vedeam pe chipurile oaspeților ajunși la cumpănă de... ținuturi.

Dar eu, nu și nu!

Mai aveam câteva sute de pași și ceva inedit de făcut.

Fiind pe o culme, porțiunea de drum rămasă se prezenta mult mai bine pentru drumeții nepricepuți în ale muntelui decât cea de pe parcursul de ascensiune. Am părăsit pădurea mare (cum spun silvicultorii) și printr-o plantație de rășinoase cu vârsta de zece, cincisprezece ani, cu zmeuriș bogat de o parte și de alta, de nu-i puteam urni din loc pe oaspeții noștri (cei mai mulți dintre ei trăitori la bloc), am ajuns la...

Cu greu, cu mare greu s-au ostoit drumeții întru Miorița din a fotografia și de a se fotografia lângă trunchiul de stejar ce puncta fizic, locul de început, răspântia

Fig. 5. Monumentul Mioriței. Poiana Zboina.

ținuturilor de baladă.

Simțeam nevoia să zic, la jumătate de august 2015, să motivez, de s-ar fi aplecat vreun inginer sau vreun topometrist, și-ar fi descoperit că punctul, locul unde tehnic se întâlnesc acele ținuturi nu este fix, milimetric, la întretăierea acelor drumuri de culme unde se află monumentul și am subliniat acest fapt atunci și acolo.

M-am gândit însă că spiritul baladei și mai ales statutul acesteia la jumătatea celui de-al doilea deceniu din mileniul trei, îmi va îngădui aceasta. Îmi doream totodată ca în acea notă de sinceritate și unicitate ce caracteriza evenimentul, să spun ceea ce este corect, așa că, din memorie, cam astfel s-au rostogolit emoționantele mele ziceri:

De aici, din locul de întretăiere a celor trei ținuturi de baladă, la o săgeată slobozită din arcul Măriei Sale, regăsim Ținutul Baciului Vrâncean, cu frământații munți ai Vrancei, de pe teritoriul comunelor Tulnici și Soveja. La un trap de cal se află mănoasele pășuni ale bogaților oieri din Brețcu, județul Covasna, care aparțin de Ținutul Baciului Ungurean. Cele două ținuturi, mai înainte descrise și contopite de-a lungul timpului, își revarsă privirea și dorința (ca în baladă), către minunata Vale a Cașinului, care-i totuna cu Ținutul Baciului Moldovean. În fața acesteia, chiar și poetul necunoscut n-a avut alte cuvinte și expresii s-o caracterizeze, spunând și privind către Ceahlău, „*Un picior de plai / O gură de rai*”.

Le-am mai zis celor ce mă ascultau, că marele imperii și-au marcat și identificat un loc al lor, central, originar, socotindu-l miezul universului, construind acolo temple, sau pur și simplu punând o piatră (denumind-o sau nu ombiliculus mundi, sau fundamentală), considerând acel loc centrul lumii, al universului. Noi să nu facem nimic pentru balada noastră națională? Atunci să punem măcar un trunchi de lemn cioplit pe trei părți, după mintea mea și priceperea meșterului și să marcăm astfel un loc unic de pe harta geografică a României.

Eu credeam că astfel se realizează introducerea unui element fizic, nemaiîntâlnit în acea ecuație preponderent filozofică ori metafizică a baladei noastre naționale, la început de mileniu trei.

Am mai spus auditoriului că cele trei fețe ale trunchiului de stejar făceau fără tăgadă trimitere la tripticul mioritic. Având câte un ciobănel de fiecare parte, cu puține oi alături, dar cu multe în baladă și în realitate, simbolistica dorită cred că era evident reprezentată. Am vrut să rămână muchiile rotunde, domoale, între cele trei fețe, așa încât, sugestia finală de o singură turmă și nu numai, să fie insinuată mai bine.

În treimea superioară, meșterul sugerează excelent contopirea, existența finală într-un singur tot, tripticul devenind unul și atât. Forma ascuțit piramidală și încadrarea acesteia de cele trei brațe aparent fragile dacă raportăm la masivitatea trunchiului, putea sugestiona atât ascensiunea, cât și atingerea țelului, precum și arderea (păcatele, etapele vieții etc.) și la final, întâlnirea cu divinitatea într-un loc mai puțin clar, poate într-o altă existență.

Pe cele trei fețe a fost loc și de stilizarea unor arbori forestieri din trei specii principale diferite: brad, fag și bineînțeles, stejar.

În treimea de jos, prin cioplirea lemnului, am denumit marele eveniment religios trăit în acea zi și de credincioșii ortodocși ai satului Cașin, în graiul secular al acestora, **STĂMĂRIE**.

Iar pentru că așa-i stă bine unei comunități când vrea să ctitorească ceva, am urcat acolo cășunenii, nu numai cu autoritățile ci și cu preotul satului care a oficiat, în vârf de munte, sfințirea acelui monument. A continuat cu o predică din care redau următorul pasaj:

Cei care ne critică, spun că avem în sânge crima și nu este așa. [...]

Blestemul acesta al neamului nostru, care la vreme de ispită, uneori prin trădare, alteori prin lașitate se face simțit. Aceste lucruri trebuie să piară!

I-am mulțumit preotului paroh din Cașin pentru slujbă, dar și pentru cuvintele de după aceasta. A urmat cu o zicere profundă și profesională „*baciul vrâncean*” adică profesorul Constantin Macarie din comuna Soveja, județul Vrancea. Un „*mioritolog*” de excepție și unul dintre „*vinovații*” după a mea părere pentru că balada Miorița atârna cam mult, chiar și la început de mileniu trei, către Soveja. Minunata sa pledoarie pentru remitzarea Mioriței s-a încheiat cam așa: „*De fapt, ce*

face inițiatorul, bunul nostru prieten? Este o provocare. Aici ne-a urcat să ne arate adevăratul << picior de plai/ gură de rai >>. Aici înțelegem noi foarte bine adevărata metaforă a Mioriței << picior de plai / gură de rai >>”.

„Baciul ungiurean”, adică doctor Adrian Boroș, din localitatea Brețcu, județul Covasna, ne-a împărțit bucuria că a ajuns la culme de baladă. De aici, strămoșii săi, celebrii oieri brețcani, hotărau dacă să-și continue transumanța începută de Sfântul Dumitru către bălțile Prutului, Nistrului sau chiar ale Niprului apucând pe Valea Șușiței (baciul vrâncean) ori pe Valea Cașinului (baciul moldovean). Sigur hotărau bacii

Fig. 6. Nicolae Dabija la Monumentul Mioriței.

și scutarii lor ceea ce era mai bine pentru ei și turmele lor.

Dintre ctitorii prezenți, cu mare așteptare, considerație și respect a fost ascultat domnul academician Nicolae Dabija și cred că este bine să

consemnăm cât mai mult din spusele dumnealui, de atunci și de acolo.

A început prin a se adresa preotului: „Vreau să vă contrazic un pic, părinte. Și ceea ce vreau să vă spun eu este în apărarea Mioriței. Vă imaginați dumneavoastră că ciobanul moldovean, care știa ce-i pus la cale, nu putea pune mâna pe o bătă să se apere sau să-i omoare pe amândoi? Dar eu fac o paralelă între destinul ciobanului moldovean și Iisus Hristos. Iisus Hristos, care a făcut atâtea minuni n-ar fi putut să facă încă una și să-și lichideze toți dușmanii, pe cei care L-au bătut în cruce? El însă se pregătea pentru minunea cea mare, Învierea. Fără răstignirea Lui, n-ar fi avut loc acea mare Minune, celelalte minuni ar fi dispărut în timp. De aceea am fi avut un cioban care și-ar fi lichidat dușmanii. Am fi avut o altă baladă și cea datorită căreia suntem aici, n-ar fi existat. Noi am supraviețuit cu această baladă. Este un element

creștin, dar eu găseam și un element dac, pentru că dacii mureau râzând, resemnați. Este ceva extraordinar legat de aceasta. Din graiul dac se păstrează o sută cincizeci și șase de cuvinte. majoritatea sau chiar foarte multe dintre acestea se regăsesc în această baladă (baci, mioară, fluiier etc).

Întâmplător, oare? Eu cred că balada a existat de mult, dintotdeauna, așa zice. Știți ce scria Herodot despre daci: «Dacii erau un popor ce alcătuiau țara cea mai întinsă și nu se înțelegeau între ei.» Țara fiind mai ales fărâmițată. Cred că balada noastră, inițial suna altfel: *Iată vin în cale, / Se cobor la vale, / Trei turme de oi, / Cu trei ciobănei. / Unu' este dac, / Altu' este trac / Și celălalt este get. De aceea, în istorie noi am avut mereu de suferit. Dar această resemnare creștină, părinte, ne-a făcut să supraviețuim. Pentru că imaginați-vă dumneavoastră că nu eram mioritici. Peste noi au trecut zeci de popoare barbare. Și că ne-am fi luptat cu fiecare dintre acestea, atunci categoric dispăream din istorie, ca și alții, de altfel. Dar această resemnare a noastră, combinată cu tăria de caracter au făcut să putem zice că «apa trece, pietrele rămân» sau apa trece, pietrele român. Așadar, au trecut popoarele și vremurile, dar românii au rămas.*

Balada Miorița, despre care Luis de Cortez, un mare romanist spaniol spunea că este cea mai frumoasă baladă păstorească a lumii, este, pentru că este așa cum este!

Acu', iaca noi, ia uitați-vă ce loc minunat între aceste trei ținuturi. Să susținem cu toții, să trimitem această inițiativă a omului extraordinar care este Constantin Tudose și guvernului și președintelui, ca aici să facem un monument nu de treizeci de metri ca la Soveja, ci unul de cinci sute de metri, să se vadă și din Basarabia și din toate hotarele pământului românesc. Aceasta și pentru că Miorița, așa cum a fost percepută și azi, aici, nu este balada care ne desparte pe noi, cei care vorbim aceeași limbă și simțim istoria așa cum o simțim noi. Aici este locul care ne unește și această baladă trebuie să ne unească și să fim frați.

Eu vă mulțumesc că ne-ați invitat pe noi, basarabeni, la Obârșia Mioriței!

Vă spun sincer că pentru prima dată în viața mea, aici, m-am gândit la Miorița altfel. Ea trebuie citită și să știți domnule Tudose, meștere, că monumentul dumneavoastră se vede, se simte în inimile tuturor românilor, chiar dacă nu are înălțimea vehiculată de mine. Alcătuirea noastră ca popor este minunată și să fim fericiți că avem o capodoperă așa cum este Miorița. Multe popoare ar fi vrut să o aibă, dar nu o au.

Noi însă o avem, să fim demni de ea!

Dumneavoastră, cei care ați făcut această manifestare, sunteți demni și meritați să vă mândriți!”.

Splendid mesaj!

A venit ca un corolar și am socotit că nu mai trebuie să zic nimic, decât să lăsăm „Obârșia Mioriței” acolo, la locul ei.

Îmi închipui acum că nu există nimic dincolo de al nouălea cer, atunci când încerci o satisfacție incomensurabilă. Așa ar fi meritat să gândesc și atunci, la finalul ctitoririi monumentului de cultură populară, „Obârșia Mioriței”, acolo la cumpănă de baladă.

A doua zi, 16 august, în cea mai veche clădire administrativă a satului, școala veche, creație a excelenței administrației școlare a ministrului Spiru Haret, s-a desfășurat simpozionul „Obârșia Mioriței – moment și monument întru perenizarea sufletului românesc”. Au participat ctitorii monumentului de cultură populară aflat la culme de baladă precum și mulți iubitori de literatură. Multe și frumoase au fost luările de cuvânt, dar limitările firești și tema acestui material mă face să mă opresc la zicerile poetului Nicolae Dabija:

„Tatăl ceresc a avut un singur fiu. N-ar fi putut Dumnezeu să-și apere Fiul? N-ar fi putut Dumnezeu să-i lovească cu fulgere, cu trăsnete pe cei care-i băteau Fiul în cuie? Ar fi putut, dar destinul nostru ar fi fost altul. Prin sacrificiul Fiului Său, El ne-a schimbat pe toți.

Iată care este și sacrificiul păstorului din Miorița. Acesta este Iisus-ul nostru românesc. Iată despre ce trebuie să vorbim. După aceea,

resemnarea nu cred că este lucrul cel mai grav. Peste noi, peste poporul român au trecut, în primul mileniu de după Iisus Hristos, peste 50 de popoare migratoare. Închipuiți-vă că am fi stat cu sabia în mână în fața fiecăruia dintre acestea! Am fi dispărut din istorie. Noi însă, resemnați, așteptam să plece. Până veneau alții, parcă ne refăceam și în felul acesta am supraviețuit ca popor, ca limbă, ca istorie. Continuitatea noastră se datorează acestei atitudini. Oamenii lași ne impută acest lucru. Ori noi avem un proverb care spune: «Apa trece, pietrele rămân» Noi suntem pietrele și am rămas, am rămas inclusiv cu Miorița.

Ce vârstă are Miorița?

Aceasta ar fi și în comparație cu denumirea Simpozionului Cucuteni 5000 Redivivus. Și este încă o ocazie să-i mulțumim domnului rector care are o contribuție deosebită la existența acestei manifestări științifice pe teritoriul românesc. Continui paranteza, pentru că, vedeți de ce acest simpozion nu se face la o universitate, unde este facultate de istorie, sau facultate de literatură și se face la o universitate tehnică, pentru că sunt niște oameni uniți acolo, care au o deschidere spre cultură, spre istorie.

Domnul rector mă întreba de vârsta Mioriței. Ei bine, îndrăznesc să spun în această sală că ea este de o seamă cu civilizația Cucuteni, are 5000 de ani. Este un poem orfic. Resemnarea în fața morții este unul din indiciile poeziei orfice. Eu i-aș zice poet zamolxim.

Ce spune Zamolxis?

Să murim răsând.

Ce spune păstorul din Miorița?

Resemnare în fața morții. Este moartea-nuntă, nu-i așa?

După aceea, din vechiul grai al dacilor au rămas 156 de cuvinte. Cum se face că foarte multe dintre acestea se regăsesc în ocupația păstorilor? Astfel sunt conținute în balada populară Miorița cuvinte dacice: baci, fluier, mioară, brad, brâu, corniță, bârsană, laie etc.

Părerea mea este că acest poem a fost alcătuit inițial în limba veche a dacilor. Noi am vorbit o limbă protoromană, o limbă latină coruptă, după aceea protoromână. Și abia apoi română. Balada a fost

adaptată la cuvintele înțelese ale timpului. Au fost variante și în dacă, în latina populară, în protoromână și s-a ajuns la varianta pe care o cunoaștem cu toții. S-a trecut prin etape și este de reținut că niciodată Miorița nu a fost tradusă și nu poate fi tradusă. Ea a fost adaptată. Eu cred că această baladă, pe timpul vechii Dacii, suna cam așa: Iată vin în cale / Se cobor la vale / Trei turme de oi / Cu trei Ciobănei. / Unu este dac, / Altu este trac, / Și unu este get. Și atunci puneau la cale unii împotriva altuia, pentru că Herodot spunea: «Al doilea popor ca întindere după inzi (indieni) era poporul trac... Acest popor are însă un mare defect – nu este unit”.

Faptul acesta trebuie să fie pentru noi ca un exemplu. Noi am participat la dezvelirea unui monument semnificativ, pentru că a adunat trei ținuturi în jurul lui. Acest monument trebuie să se vadă și să se simtă peste tot unde se trăiește românește. Astfel, Miorița își îndeplinește misiunea de a ne aduna, cotropindu-ne cu sentimentul de frățietate.

Din păcate și eu spun cu tristețe acest lucru, balada continuă în Basarabia. Nu știu dacă dumneavoastră cunoașteți, dar în timpul celui de-al Doilea Război Mondial basarabeni luptau contra basarabenilor, fiind mobilizați în tranșee opuse. Și mai nou, în războiul din Transnistria, separatiștii au pus în prima linie moldovenii trăitori în acea regiune, ca să puște în frații lor, sau aceștia să tragă prima dată în ei. Cei care au refuzat să deschidă focul au fost împușcați în pădurea de la Parhani. Dacă dincoace de Prut aveți Pădurea Spânzuraților, noi avem Pădurea Împușcaților.

Iarăși din păcate, această dramă a noastră continuă, când frații nu se au ca frați. În situația actuală, pentru a rezolva tragedia poporului român, granița de pe Prut trebuie să cadă prin lucrări ca cea de ieri și azi, precum și prin acest extraordinar monument.

Pentru că în această sală sunt politicieni de rang înalt, eram undeva la o întâlnire unde se aflau un senator din România și un deputat din Republica Moldova. La îndemnul meu că depinde de ei să fim împreună, mi s-a răspuns cam așa, din partea senatorului român: Vedeți dumneavoastră, nu este conjunctura politică favorabilă, iar deputatul

moldovean: Da', ce o să zică Moscova? Dacă noi vrem să ne unim cu noi, nimeni nu va putea să ne împiedice. Îmi aduc aminte de o povestire, de o întâlnire a lui Nicolae Sulac, mare om de spirit. Acesta s-a dus la un ministru și i-a zis:

– Ajută-mă, tovarășe ministru!

– Nu se poate!

– Fii om, tovarășe ministru!

– Nu se poate!

Eu bănuiesc așa, în sinea mea, că oamenii politici sunt și ei oameni, dar până vor decide ei unirea noastră, zic să o facem noi. Iată, la acest simpozion inedit și minunat, unirea s-a petrecut. Uitați-vă cum domnul Tudose, cu domnul Macarie, cu domnul Boroș parcă se cunoșteau de când lumea. Fără nicio pregătire ne-am unit în cuget și simțiri, deși între noi și noi stau distanțe și granițe. Ca o contrapondere în această ecuație a unirii vă citez dintr-un ministru de la București, care aflat la Chișinău ni se adresa: Salut pe sora noastră, Republica Moldova! N-am răbdat și i-am zis: Domnule ministru, cum poate fi cineva soră cu mama ei? Noi nici frați nu suntem, noi suntem aceeași. Noi suntem ca mâna dreaptă cu mâna stângă. Mi-a spus după final respectivul că el face politică și...

În Moldova, e și mai grav. Eu fiind acuzat că lupt împotriva statalității. Așa că am avut șapte procese pentru că afirm cum că la 1812 Moldova istorică a fost ruptă în două. Am fost acuzat, după o zicere de felul că, în 1940 U.R.S.S. a cotropit Moldova, că iar conspir contra statalității...

Eu reamintesc că aproape toate antologiile noastre încep cu această baladă. Odată scoasă din manuale, din programa școlară, din antologiile moderne, noi devenim brusc un popor fără valoare, foarte sărac pentru că după Miorița va urma Eminescu.

Trebuie să ne apărăm Miorița. Luis de Cortez, un mare romanist spaniol a spus următorul lucru: Balada populară românească Miorița este una dintre cele mai frumoase poeme păstorești ale lumii. Iar nouă ne este rușine de acum să ne acceptăm valorile. Noi trebuie să ne merităm

Miorița. Să fim demni de ea. Să fim mândri că această baladă este totuna cu limba română și poporul nostru”.

Atunci am îngăimat și eu câteva ziceri după magistrala vorbire, dar nisipul din clepsidră își urma cursul marcând fără sincope trecerea timpului, iar după excelentul orator urmau alți oaspeți dornici să vorbească despre Obârșia Mioriței, despre demitizarea și remitizarea baladei naționale.

Este nedrept, dar în acest material mi-am propus să fac referire la doi oameni ce au picurat suflet basarabean pe meleagurile mioritice ale satului meu, așa că să mă ierte cei necitați.

După o pauză binemeritată, în după-amiaza aceleași zile, au continuat lucrările simpozionului găzduit în premieră la Cașin. S-au predat adevărate lecții de trăire întru Miorița, s-au adus pitorești argumente din partea celor trei „baci”, argumente toponimice, elemente inedite de istorie literară și câte și mai câte.

Purtătorul de microfon, de fapt învățăcelul din mine n-a pierdut ocazia și l-am rugat pe maestrul Nicolae Dabija să dezvolte o informație ce sigur îmi va folosi ca argument în „gâlceava” cu „baciul” vrâncean.

Nu s-a lăsat rugat și a început prin a-i mulțumi rectorului Universității Tehnice din Chișinău, academicianului Ion Bostan, pentru faptul că a făcut posibilă această deplasare, la extraordinarul eveniment și în aceste locuri minunate. Mai departe, eruditul vorbitor întrebă adresându-se reprezentanților puterii administrative și celei legislative, prezenți în sală:

„De ce nu ați numi județul Bacău – Ținutul Mioritic? Pentru că sună frumos și în realitate aceste locuri sunt mai frumoase decât sună și pentru că aici s-a născut veșnicia. Și mai ales pentru că aici, am primit cu toții o lecție, o părțică de inedit și autentic. A fost minunat la dumneavoastră. Călătoresc mult, dar aici m-am simțit acasă.

Pentru că moderatorul, organizatorul sau câte este domn’ Tudose, mi-a cerut să-i subliniez un fapt, pe care cred că vrea să-l folosească în argumentația domniei sale din disputa cu baciul vrâncean, mă adresez

dumneavoastră domnule profesor Macarie. Cred că știți mai multe decât mine despre Miorița. Dar în articolul – Soveja, Alecu Russo scrie:

«...A venit un călugăr de la Cașin...»

De aici a venit.

După aceea că s-a întâlnit cu ciobanul, cu baciul Udrea.

La 12 martie 1846 dispar din jurnalul lui mai multe pagini. Dispar acele pagini, în care el vorbea despre Miorița, despre acest baci și despre acest călugăr, dispăre textul în care explică contextul respectiv. Jurnalul lui a fost publicat de Vasile Alecsandri, după moartea sa. Și dacă la început, în prima ediție, a Cântecelor Populare, el spunea că: «...această capodoperă mi-a fost oferită de Alecu Russo...», după aceea s-a răzgândit. Nu e bine. Este un egoism care, chiar dacă e vorba de un geniu, tot aia este și nu poate fi explicat, cu atât mai mult argumentat. De altfel încearcă niște trucuri într-un fel, mutând locul Mioriței în Ceahlău, lucru pe care însă, istoria literară română nu îl acceptă.

Se știe prea bine că Miorița vine de aici, de pe Valea Cașinului, Valea Șușiței și Brețcu. Acest triunghi, extraordinar, închis sau marcat de monumentul de cultură populară, ctitorit ieri este minunat. [...] Noi am avut un regizor la Cahul, pe care îl chema Brețcanu. Așadar, înaintașii lui erau veniți de pe aceste locuri, de altfel și înaintașii domnului academician Bostan sunt din Ardeal, veniți și ei tot prin transhumanță. Aș vrea să mulțumesc tuturor ce au făcut posibilă venirea noastră aici și întâlnirea sau reîntâlnirea cu atâția prieteni. [...] Nu în ultimul rând, dar la urmă, îi mulțumesc domnului Tudose și aș cita ce i-am scris ca și dedicație:

Doamne înțarcă acest popor / De defectele ce-l dor, / Pe care tu le împarți. / Numai să nu îl înțarci de dor / Și de dragostea lui pentru frați / Și ca să fim și să nu murim / Dă-ne mai mulți români / Ca Tudose Constantin”.

Așa a încheiat intervenția sa, distinsul poet, istoric, academician Nicolae Dabija. Este evidentă lipsa mea de modestie, că nu am pus puncte de suspensie, care să suprima lauda conținută în zicerea eruditului vorbitor, însă om sunt și eu.

Neștiind pe ce dimensiuni plutesc, după cele spuse de, probabil singurul român doritor de unire, aflat și în starea de poet, istoric, publicist, traducător, politician, patriot militant, pomenit pe toate continentele, român cu lucrări traduse în cele mai multe limbi, academician și „*mic la stat mare la sfat*”, am revenit la cele pământene realități. Numai pentru un moment însă, pentru că privind în urmă, l-am văzut pe Valerian Dorogan fără nimeni în jurul său atingând tripticul semn mai înainte cititorit. Prin acea rezezare a capului de singurul reper fizic introdus de noi în metafizica și filozofia *Mioriței*, inginerul basarabean, de fapt căuta repere în lupta sa cu râul ce nu-l putuse seca atâtea mii și mii de turme, în veacurile de transhumanță. Minte dumnealui de om tehnic nu putea trece de acel obstacol geografic, spre deosebire de cea a istoricului și filosofului ce tocmai ne călătorise meșteșugit între Dunăre, Tisa și Nistru.

Cu marele român Nicolae Dabija m-am reîntâlnit la Chișinău și Iași, iar de fiecare dată, mă îmbrățișa spunându-mi cu câtă frățietate și taină mioritică s-a hrănit acolo sus, în tripticul loc al munților Carpați.

Prorectorul Universității Tehnice a Moldovei Valerian Dorogan a revenit în Cașin de mai multe ori. Niciodată însă n-a mai dat mâna cu mine și nici nu m-a îmbrățișat. De fiecare dată, își ducea mâna la inimă și se pleca atât cât gestul său să le cuprindă pe celelalte și mai mult decât. Era un om simțitor domnul Dorogan, cel mai adesea nu-și împărtășea simțămintele, așa cât l-am cunoscut eu, dar și când o făcea, rostirea sa era aproape poezie. Iată ce ne spunea printre altele „aflat în piața satului, în anul 2016: „*Venim de departe, din Republica Moldova, avem un drum bun când venim încoace la Cașin, la fel ca cel când ne întoarcem acasă. Ne-ați făcut să călătorim, de acasă până acasă. Noi iubim mult satul acesta. De fiecare dată când venim în România trecem un râu. Tot de fiecare dată sorbim câte o gură din el, doar, doar l-om face pârâul din grădină! Ne este sete de voi și vrem ca an de an această apă a Prutului să fie mai puțină. Suntem și noi cărăuși însetați pe drumul neamului.*

Ceea ce faceți dumneavoastră aici, la Cașin, nu este bine!

Chiar nu este nici foarte bine!

Este ceva sacru!

Nimic nu este mai sacru decât cultura unui neam.”

Nesimțitor să fi fost și tot s-ar fi trezit fiori de patriotism și frățietate. Am urcat din nou, în acel an, sus la Obârșia Mioriței. Era ceața și frig, dar inimile noastre s-au încălzit încă odată, călătorind cu gândurile în urma turmelor din baladă. Priviți-l pe domnul Dorogan ce semeț este, atingând tripticul simbol! Este singurul care interacționează fizic cu trunchiul de stejar transformat în reper mioritic. Se află încadrat în această postură deosebită de doi oameni dragi lui, rapsodul Marcel Zgherea și „fratele său”, profesorul universitar doctor inginer Vasile George Puiu. Din acea ultimă prezență la Obârșia Mioriței a lui Valerian Dorogan am mai reținut o zicere: „*Eu văd în Balada Miorița o biblie a neamului românesc. Se produce sacrificiul unuia pentru ceilalți la fel ca în întâmplările biblice. Balada Miorița îmi produce trei întrebări la care nu am răspuns. Eu cred că nici dumneavoastră nu știți a răspunde, pentru că ele presupun parcurgerea întregii vieți pentru a le afla răspunsul. Iată cele trei întrebări: Cine ești tu? Cine sunt eu? Cine suntem noi? Să trăiți mult și să le aflați răspunsul!”*

Rostite în acel loc, întrebările cu pricina au prilejuit moment de introspecție pentru cei prezenți, sigur însă nu și de răspunsuri existențiale, așa cum ne-a provocat Valerian Dorogan. Oare dumnealui a aflat răspunsurile și de aceea... a plecat dintre noi, neștiutorii?

În anul 2017 din știute de ei pricini, frații noștri basarabeni nu au

Fig. 7. La Monumentul Mioriței, 2017.

mai venit la sărbătoarea noastră, nici la Obârșia Mioriței și de ei ctitorită. Au ajuns a treia zi după, nu în calitate oficială, ci așa, ca frații.

Reușisem în acel an 2017, anul

Fig. 8. Cimitirul Crucilor de Mesteacăn. C. Cașin.

centenarului Primului Război Mondial, să mai facem o „nefăcută”. Regina Maria scria în 1919 în jurnalul său că, mergând spre biserica veche de pe Cașin, s-a abătut în dreapta, pe o vale îngustă pentru a vedea un cimitir al eroilor căzuți în luptele de acolo. Iată ce nota: „*De jur împrejur dealuri sterpe, din față m-a lovit mulțimea crucilor de mesteacăn de brațele cărora atârnavu coronițe făcute din frunzișul pădurii*”.

Ei bine, am refăcut acel cimitir al crucilor de mesteacăn, apreciat în unanimitate ca o inițiativă deosebită în cadrul manifestărilor tradiționale de cinstire a eroilor români. S-au emoționat frații noștri de dincolo de Prut, li s-au umezit ochii și iarăși dintre toți, inginerul Dorogan a vrut să simtă materia, sau numai el știe de ce a fost singurul din grup care a atins una dintre cele 111 cruce de mesteacăn. Tot atunci și acolo mi-a spus: „*Știi ce cred eu? Că ar trebui ca în fiecare localitate a României Mari, unde au murit eroi, să fie dusă câte o cruce din acest unic cimitir*”.

Îi e greu, chiar foarte greu satului meu, fără cei doi frați basarabeni, ce-și doreau să soarbă Prutul. Mi-i închipui, în mintea-mi puțină călătorind, știind ei unde, urmând traiectoriile spiralo-meandrice ale culturii milenare, nu îndeajuns studiate, pentru a afla tainele cucuteniene.

Fig. 9. Inegalabila cultură cucuteniană.